

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskeva suunnitelma

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1991
luonnon ennallistamisesta

04/2025

Sisällys

1. Johdanto.....	3
2. Kansallinen ennallistamissuunnitelma ja sen valmistelu	3
2.1. Tausta	3
2.2. Kansallisen ennallistamissuunnitelman sisältövaatimukset	4
2.3. Valmistelua ohjaavat tärkeimmät muut velvoitteet, strategiat ja sopimukset	5
2.4. Valmistelun organisointi	6
2.5. Sidosryhmien osallistaminen ja viestintä	7
3. Ympäristöarviointi osana kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelua.....	9
3.1. Ympäristöarvioinnin tavoitteet.....	9
3.2. Ympäristöarvioinnin toteutus.....	9
3.3. Ennallistamissuunnitelman valmistelun ja ympäristöarvioinnin vaiheet	10
3.4. Suunnitelma ympäristöselostuksen sisällöstä	15

1. Johdanto

EU:n ennallistamisasetuksen (EU/2024/1991) mukaan kunkin EU:n jäsenvaltion tulee laatia kansallinen ennallistamissuunnitelma (jäljempänä myös ennallistamissuunnitelma), jossa määritellään se, miten jäsenvaltio pääsee EU:n ennallistamisasetuksessa määriteltuihin tavoitteisiin. Ennallistamissuunnitelmassa määritellään esimerkiksi kansalliset luontotyyppien ennallistamista ja palauttamista koskevat tavoitteet ja toimenpiteet sekä toimenpiteiden kohdentuminen eri luontotyypeihin.

Ympäristöministeriö valmistelee kansallista ennallistamissuunnitelmaa yhteistyössä suunnitelman kannalta keskeisten ministeriöiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnos toimitetaan Euroopan komissiolle viimeistään 1.9.2026.

Kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta tehdään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005, jäljempänä SOVA-laki) mukainen ympäristöarviointi ja ympäristöselostus.

Tähän ympäristöarvioinnin toteuttamista koskevaan suunnitelmaan on kuvattu kansallisen ennallistamissuunnitelman tausta, valmisteluprosessi ja aikataulu sekä arvioitavat vaikutukset. Yleisöllä ja viranomaisilla on mahdollisuus esittää mielipiteitä ja lausuntoja kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskevasta arviointisuunnitelmasta 29.4.–30.4.2025 lausuntopalvelussa (lausuntopalvelu.fi). Lausuntokierroksen palaute huomioidaan ympäristöarvioinnissa mahdollisuuksien mukaan.

2. Kansallinen ennallistamissuunnitelma ja sen valmistelu

2.1. Tausta

EU:n ennallistamisasetuksen (EU/2024/1991) mukaan kunkin EU:n jäsenvaltion tulee laatia *kansallinen ennallistamissuunnitelma* (jäljempänä myös ennallistamissuunnitelma), jossa määritellään se, miten jäsenvaltio pääsee EU:n ennallistamisasetuksessa määriteltuihin tavoitteisiin. Ennallistamissuunnitelmassa määritellään esimerkiksi kansalliset luontotyyppien ennallistamista ja palauttamista koskevat tavoitteet ja toimenpiteet sekä toimenpiteiden kohdentuminen eri luontotyypeihin.

EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteena on parantaa luonnon tilaa laajasti eri ympäristöissä sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ennallistamisasetus toimeenpanee EU:n biodiversiteettistrategiaa, jonka tavoitteena on pysäyttää luontokadon eteneminen ja kääntää luonnon monimuotoisuuden kehitys paranevaksi vuoteen 2030 mennessä. Ennallistamisasetus myös täydentää ja vahvistaa nykyistä EU-lainsäädäntöä asettamalla sitovia tavoitteita maa- ja sisävesialueiden sekä merialueiden luontotyyppien tilan parantamiselle. Jäsenvaltiokohtaiset ennallistamistavoitteet tarkennetaan kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa, jossa jäsenvaltio päättää ennallistettavien alueiden määrästä ja toimien tarkemmasta aikataulusta.

Asetuksen mukaisilla toimilla pyritään palauttamaan luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemien iskunkestävyyttä ennallistamalla heikentyneitä ekosysteemejä, varautumaan ilmastonmuutoksen

vaikutuksiin sekä hillitsemään ilmastonmuutosta ennallistamalla hiiltä sitovia ekosysteemejä. Asetuksella myös tavoitellaan ruokaturvan parantamista sekä pyritään EU:n kansainvälisten sitoumusten täyttämiseen. Ennallistamisasetuksen yleisenä tavoitteena on ottaa käyttöön koko EU:n alueella ennallistamistoimenpiteitä, jotka kattavat vähintään 20 prosenttia asetuksen soveltamisalaan kuuluvista maa- ja merialueista ja ekosysteemeistä vuoteen 2030 mennessä sekä kaikki ennallistamisen tarpeessa olevat ekosysteemit vuoteen 2050 mennessä.

Ennallistamisasetuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää useiden erilaisten luontoarvoja vahvistavien toimenpiteiden käyttöönottoa tai jatkamista. Ennallistamisasetuksen toimeenpano edellyttää luonnon tilaa parantavia toimia esimerkiksi soilla, metsissä, maatalousympäristöissä, tuntureilla, rannoilla, merellä ja sisävesissä. Luonnon tilaa parantavia toimia ovat esimerkiksi suo-ojien tukkiminen, joki- ja puroomien palauttaminen kohti luonnontilaa, laidunnuksen palauttaminen perinteisesti laidunkäytössä olleille alueille ja kuusten poistaminen lehdoista. Ennallistamisasetus jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa asetuksen toimeenpanossa, ja asetusta voidaan toimeenpanna esimerkiksi vapaaehtoisin keinoin. Suomessa tehdään jo merkittäviä toimia luonnon tilan parantamiseksi esimerkiksi Helmi-, METSO-, NOUSU- ja Ahti -ohjelmissa sekä eri politiikkasektorien osana.

2.2. Kansallisen ennallistamissuunnitelman sisältövaatimukset

Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritellään kansalliset luontotyyppien ennallistamista ja palauttamista koskevat tavoitteet ja toimenpiteet sekä toimenpiteiden kohdentuminen eri luontotyypeihin sekä lajien elinympäristöihin. Ennallistamissuunnitelmassa myös määritellään asetuksessa määritellyille ekosysteemien luonnon monimuotoisuutta kuvaaville indikaattoreille tavoitetasot ja toimenpiteet näiden tavoitetasojen saavuttamiseksi. Ennallistamissuunnitelman sisältöä ohjaa EU:n ennallistamisasetus.

Ennallistamisasetuksessa määritellään ne osiot, jotka kansallisen ennallistamissuunnitelman tulee sisältää. Asetus edellyttää, että kansallinen ennallistamissuunnitelma kattaa ajanjakson vuoteen 2050 saakka ja siinä on asetettava tarkemmat tavoitteet asetuksen mukaisille välitavoitteille, jotka koskevat pääsääntöisesti vuosia 2030 ja 2040. Koska jäsenvaltioiden on tarkistettava ennallistamissuunnitelmaansa vuoden 2032 kesäkuun loppuun mennessä, nyt laadittava suunnitelma voi vuoden 2032 jälkeisen ajan osalta rajoittua strategiseen katsaukseen.

Suunnitelmassa määritellään tarkemmat luontotyyppien sekä lajien elinympäristöjen ennallistamis- ja palauttamistavoitteet sekä tavoitteet muille luonnon monimuotoisuutta parantaville toimille. Suunnitelmassa tulee myös perustella, mikäli jäsenvaltio asettaa ennallistamisasetuksessa määritellyjä tavoitteita matalammat tavoitetasot luontotyyppien ennallistamiselle tai palauttamiselle.

Kansallisen ennallistamissuunnitelman keskeinen tehtävä on kuvata jäsenmaan käyttöön ottamat tai käyttöön otettavat toimenpiteet, joilla asetuksen tavoitteet ja velvoitteet toteutetaan. Toimenpiteistä tulee kuvata vähintään niiden yleiset painopistealueet. Lisäksi suunnitelmassa tulee esittää arviot toimenpiteiden rahoitustarpeista sekä tarkempi erittely niistä toimista, jotka kohdistuvat Natura 2000 -alueisiin. Luontotyyppien ennallistamiseen ja palauttamiseen liittyvien toimenpiteiden lisäksi jäsenvaltion tulee suunnitelmassaan esittää toimenpiteet, joilla paikataan luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilaan liittyviä tietopuutteita sekä varmistetaan, että asetuksen piiriin kuuluvien hyvässä tilassa olevien alueiden tila ei

merkittävästi heikkene. Jäsenvaltion tulee myös esittää tiedot säännöksistä, joilla se varmistaa toimenpiteiden jatkuvat, pitkäaikaiset ja kestävät vaikutukset.

Jäsenvaltion tulee sisällyttää suunnitelmaan jokien kytkeytyvyyden esteitä koskeva selvitys, josta käy ilmi poistettaviksi suunnitellut esteet sekä mahdolliset muut toimet tulvatasanteiden luonnollisen toiminnan palauttamiseksi. Lisäksi suunnitelmasta tulee käydä ilmi jäsenvaltion panos EU:n yhteiseen tavoitteeseen istuttaa kolme miljardia puuta vuoteen 2030 mennessä.

Suunnitelmassa tulee esittää jäsenvaltion valitsemat luonnon monimuotoisuuden indikaattorit, jotka koskevat maatalousympäristöjä ja metsäekosysteemejä. Jäsenvaltion tulee myös perustella valintansa. Mikäli jäsenvaltio tavoittelee turvepeltojen vettämisen oletusarvoja alempia tavoitetasoja, myös näille tavoitetasoille on esitettävä perustelut.

Lisäksi suunnitelmassa on esitettävä tiedot:

- suunnitelman seurantaan liittyvistä toimista, joilla jäsenvaltio varmistuu ennallistamistoimien toimivuudesta;
- arvioiduista yhteishyödyistä ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja maaperän heikkenemisen estämistä koskevien tavoitteiden kanssa;
- suunnitelman toimeenpanon sosioekonomisista vaikutuksista ja arvioiduista hyödyistä;
- tuista, jotka ovat ennallistamisasetuksen tavoitteiden ja velvoitteiden täyttämisen kannalta haitallisia;
- kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu- ja laatimisprosessista, mukaan lukien tiedot yleisön osallistumisesta ja siitä, miten paikallisyhteisöjen ja sidosryhmien tarpeet on otettu huomioon;
- tarvittaessa niistä toimenpiteistä, jotka jäsenvaltio aikoo hyväksyä yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti
- ennallistamissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden ja kansallisen yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevan strategiasuunnitelman välisestä vuorovaikutuksesta.

Ilmastopolitiikan huomioiminen ennallistamissuunnitelmassa esitetään omassa osassaan. Osiossa huomioitavia seikkoja ovat ilmastonmuutoskenaariot, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, olemassa olevat ilmastopolitiikan suunnitelmat mukaan lukien kansallinen energia- ja ilmastosuunnitelma.

2.3. Valmistelua ohjaavat tärkeimmät muut velvoitteet, strategiat ja sopimukset

Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelussa tulee huomioida erityisesti luonnonsuojelua, vesi- ja meripolitiikkaa sekä maatalous- ja kalatalouspolitiikkaa koskevat EU-säädökset ja niihin liittyvät kansalliset strategiat ja ohjelmat. Ennallistamissuunnitelman valmistelussa tulisi asetuksen 14 artiklan mukaan huomioida muun muassa seuraavat:

- Natura 2000 -alueiden suojelutoimenpiteet;
- Kansalliset vesienhoito- ja merenhoitosuunnitelmat sekä ja tulvariskien hallintasuunnitelmat

- Kansallinen ilmansuojeluohjelma
- Yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) puitteissa hyväksytyt säilyttämis- ja hoitotoimenpiteet; sekä
- Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) mukainen kansallinen suunnitelma.

Lisäksi valmistelussa tulee huomioida kansallista ilmastopolitiikkaa koskevat suunnitelmat, jotta voidaan varmistaa ennallistamissuunnitelman positiiviset yhteisvaikutukset ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen sekä hiilinielujen vahvistamisen kanssa.

Kansainvälisten sopimusten osalta ennallistamissuunnitelman valmistelussa tulee ottaa huomioon YK:n biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (CBD) ja sopimuksen 6 artiklan mukainen kansallinen biodiversiteettistrategia. Kansallinen ennallistamissuunnitelma vastaa yhdessä kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian (KLMS) kanssa sekä YK:n yleissopimuksen että EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin pysäyttää luontokato.

Edellä mainittujen ohella suunnitelman valmistelussa voidaan tarpeen mukaan huomioida myös muita kansallisia strategioita ja ohjelmia, mikäli tarkastelun tarpeellisuus nousee esiin osana valmisteluprosessia.

2.4. Valmistelun organisointi

Kansallinen ennallistamissuunnitelma valmistellaan viidessä teemaryhmässä, joita vetävät ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijat (kuva 1). Kukin teemaryhmä vastaa yhdestä ennallistamisasetuksen aihealueesta seuraavasti:

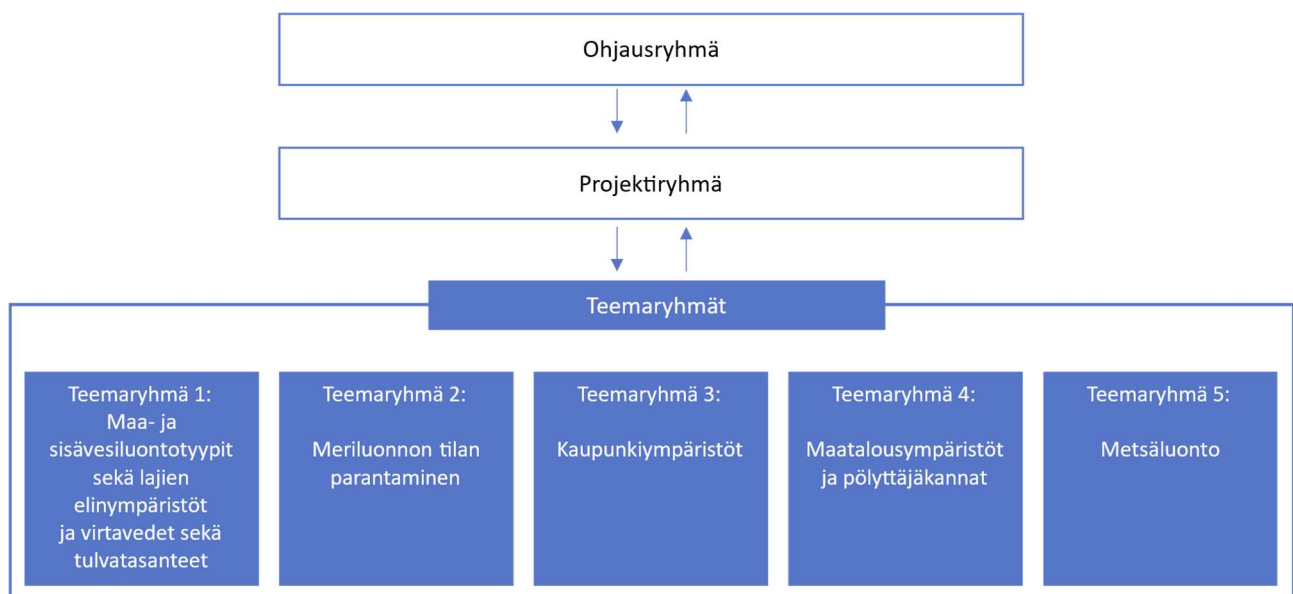
- Teemaryhmä 1: maa- ja sisävesiluontotyytit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvatasanteet (artiklat 4 ja 9),
- Teemaryhmä 2: meriluonnon tilan parantaminen (artikla 5),
- Teemaryhmä 3: kaupunkiympäristöt (artikla 8),
- Teemaryhmä 4: maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat (artiklat 11 ja 10), ja
- Teemaryhmä 5: metsäluonto (artikla 12).

Kukin teemaryhmä käsittelee sille kuuluvaan artiklaan liittyviä tavoitteita, indikaattoreita, toimenpiteitä sekä toimenpiteiden seuranta. Lisäksi teemaryhmät arvioivat toimenpiteiden vaikutuksia. Jäsenvaltioiden yhteinen kolmen miljardin puun istuttamista koskevaa tavoitetta tarkastellaan kuitenkin kaikissa soveltuvissa teemaryhmissä.

Teemaryhmien työtä koordinoi projektiryhmä, joka kokoaa lopullisen ehdotuksen kansallisen ennallistamissuunnitelman sisällöstä teemaryhmien työskentelyn pohjalta. Projektiryhmä ohjaa mahdollisten selvitysten laatimista, huolehtii asetusta koskevien poikkileikkaavien teemojen kuten ilmastonmuutoksen käsittelystä sekä koordinoi ympäristövaikutusten arviointia, sidosryhmien osallistamista sekä hankkeen viestintää. Ennallistamissuunnitelmaan liittyvistä keskeisimmistä poliittisista linjauksista vastaa hankkeen

ohjausryhmä. Ohjausryhmän tehtävänä on seurata työn etenemistä ja varmistaa ennallistamissuunnitelman politiikkarelevanssi ja -koherenssi.¹

Ennallistamissuunnitelman valmisteluun koottu organisaatio koostuu hallinnon edustajista. Sidosryhmät, muut toimijat ja laajempi yleisö pääsevät vaikuttamaan ennallistamissuunnitelman valmisteluun osallistamisprosessien kautta.

Kuva 1, Ennallistamissuunnitelman valmistelussa hyödynnetty organisaatorakenne

Suunnitelman ympäristö- ja talousvaikutuksia arvioidaan muun valmistelun ohella teemaryhmissä. Suomen ympäristökeskus (Syke) kokoaa ja täydentää teemaryhmien tuottamia vaikutusarvioita. Teemaryhmiltä saatavien tietojen keräämiseksi Syke laatii järjestelmällisen arviointilomakkeen, jonka avulla teemaryhmät tunnistavat ja arvioivat vaikutuksia. Syke vastaa SOVA-lain mukaisen ympäristöselostuksen laatimisesta.

Suomen luonnon monimuotoisuuden strategian ja toimintaohjelman työryhmän (BD-työryhmä) (VN/16631/2023) tehtävää laajennettiin sisältämään ennallistamissuunnitelman valmistelun seuraaminen ja tukeminen. BD-työryhmän tehtäväksi asetetaan myös ennallistamisasetuksen toimeenpanon eri alojen välisten synergioiden tunnistaminen sekä valmistautuminen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoon.

2.5. Sidosryhmien osallistaminen ja viestintä

Ennallistamisasetus on laaja kokonaisuus, joka vaikuttaa koko yhteiskuntaan ja koskettaa siten hyvin suurta määrää erilaisia sidosryhmiä. Ennallistamisasetuksen 14 artiklan 20 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ennallistamissuunnitelman valmistelu on avointa, läpinäkyvää, osallistavaa ja toimivaa ja

¹ Ennallistamissuunnitelman valmistelu koskevien toimielinten tehtävistä ja kokoonpanosta voit lukea tarkemmin kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimisen (YM055:00/2024) asettamispäätöksestä, joka on saatavilla valtioneuvoston hankehallinnanpalvelussa osoitteessa: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM055:00/2024>.

että yleisölle, mukaan lukien kaikille asianmukaisille sidosryhmille, annetaan varhaisessa vaiheessa ja tosiasiallisesti mahdollisuus osallistua sen valmisteluun. Kuulemisten on oltava direktiivin 2001/42/EY (SOVA-direktiivi) vaatimusten mukaisia. Tavoitteiden asettamisessa, erilaisten indikaattoreiden valinnassa, luonnon tilan parantamistoimenpiteiden valinnassa ja suunnitelman toteuttamisessa tarvitaan useiden eri tahojen intressien huomioimista ja yhteensovittamista.

Ennallistamissuunnitelman laatimishankkeelle on tehty vuorovaikutussuunnitelma, jonka tavoitteena on, että avoimen, tasapuolisen, läpinäkyvän ja osallistavan vuorovaikutuksen ansiosta sidosryhmät tunnistavat oman roolinsa luonnon tilan parantamisessa ja tuovat valmisteluun mm. tietoa siitä, millaiset toimenpiteet ovat mahdollisia käytännön toteutuksessa ja millaiset vaikutukset toimenpiteillä on elinkeinojen toimintaan. Tiiviillä yhteistyöllä sidosryhmien kanssa voidaan myös lisätä valittavien ennallistamistoimien hyväksyttävyyttä, mikä tukee sidosryhmien motivaatiota ja sitoutumista toimeenpanoon. Vuorovaikutussuunnitelmassa on tunnistettu kymmeniä sidosryhmiä. Ylätason vuorovaikutussuunnitelman lisäksi kukin teemaryhmä laatii oman vuorovaikutussuunnitelmansa, jossa se varmistaa omalle teemalleen oleellisten sidosryhmien kuulemisen.

Sidosryhmävuorovaikutuksen periaatteet ovat oikea-aikaisuus, yleistajuisuus ja ymmärrettävyys, tasapuolisuus, läpinäkyvyys ja avoimuus. Sidosryhmätyö pohjautuu ymmärrettävään tilannekuvaan tutkimustiedosta, käytössä olevasta kansallisesta rahoituksesta sekä mahdollisista toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista elinkeinojen toimintaan.

- Oikea-aikaisuus: Sidosryhmiä kuullaan silloin kun asioihin on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa.
- Yleistajuisuus ja ymmärrettävyys: Ympäristöministeriön verkkosivuilla <https://ym.fi/ennallistamisasetus> ylläpidetään yleistajuista tietoa ennallistamisasetuksesta ja ennallistamissuunnitelman valmistelusta. Ennen osallistavia toimenpiteitä annetaan riittävät taustatiedot sidosryhmille kyseisestä aiheesta ja valmistelutilanteesta.
- Tasapuolisuus: Kuullaan eri näkemyksiä edustavia sidosryhmiä.
- Läpinäkyvyys: Ohjausryhmän ja työryhmien kokousmuistiot ja -pöytäkirjat julkaistaan Hankeikkunassa: [Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatiminen - Valtioneuvosto](#). Sidosryhmäpalautteen vaikutukset kerrotaan sidosryhmille.
- Avoimuus: Valmistelun eri vaiheissa järjestetään kaikille avoimia kuulemistilaisuuksia.

Sidosryhmillä on valmistelussa tärkeä rooli muun muassa tiedon tuottajina, uusien ideoiden ja ratkaisujen tuottajina, riskien ja synergioiden tunnistajina, luonnon tilan parantamisen käytännön toteuttajina ja hankkeen tutuksi tuojina omissa organisaatioissaan ja ryhmissään.

3. Ympäristöarviointi osana kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelua

3.1. Ympäristöarvioinnin tavoitteet

Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia ohjaavat SOVA-laki) sekä sitä täydentävä SOVA-asetus (347/2005). SOVA-lainsäädännön tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä sekä parantaa yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia. Ympäristöarvioinnin tavoitteena on edistää tietoon pohjautuvaa suunnittelua ja päätöksentekoa mm. seuraavin tavoin:

- Vaikutuksia koskevan tiedon avulla voidaan perustellusti arvioida, onko suunniteltu toimenpide toteuttamiskelpoinen ja laadukas vai onko sitä syytä muuttaa.
- Vaikutusten arviointi tuottaa tietoa toimenpidevaihtoehtoja koskevien valintojen tueksi.
- Tieto vaikutuksista auttaa päätöksentekijöitä tekemään perusteltuja päätöksiä.

Ympäristöarviointi tukee lisäksi eri tahojen osallistumista sekä jäsentää keskustelua. Tietoa toimenpiteiden vaikutuksista voidaan hyödyntää myös kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanossa ja vaikutusten toteutumisen seurannassa.

3.2. Ympäristöarvioinnin toteutus

Ympäristöarvioinnissa selvitetään ja arvioidaan ennallistamissuunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät vaikutukset ympäristöön ja sen osatekijöihin ja laaditaan ympäristöselostus SOVA-lainsäädännön mukaisesti. Laissa ympäristövaikutuksella tarkoitetaan suunnitelman tai ohjelman välitöntä ja välillistä vaikutusta Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:

- a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;
- b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen;
- c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön;
- d) luonnonvarojen hyödyntämiseen;
- e) a–d alakohdassa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Lisäksi ympäristöarvioinnin yhteydessä tuotetaan laadullinen yhteenveto ennallistamissuunnitelman taloudellisista vaikutuksista. Taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan yhtäaikaaisesti ympäristövaikutusten kanssa vaikutuksia koskevan kokonaiskuvan rakentamiseksi.

Ennallistamissuunnitelmassa esitettävät toimenpiteet ovat luonteeltaan kansallisia ja laaja-alaisia. Suunnitelman valmistelun aikana arvioidaan myös, voiko ennallistamissuunnitelman toteuttamisella olla todennäköisesti merkittäviä valtakunnan rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Tarvittaessa ennallistamissuunnitelmasta ja sen ympäristöarvioinnista tiedotetaan ja kuullaan vaikutusten kohteena olevia valtioita SOVA-lain ja YK:n strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan (SopS 69/2010) mukaisesti.

Arviointi kohdistuu koko suunnitelmaan, yksittäisiin toimenpiteisiin sekä niitä koskeviin vaihtoehtoihin. Arvioituja vaikutuksia verrataan nykytilaan ja kehitykseen ilman kansallisen ennallistamissuunnitelman toimia. Mikäli toimenpiteille tunnustetaan vaihtoehtoja, niitä vertaillaan keskenään. Mahdollisuuksien mukaan valmistelussa voidaan arvioida ja vertailla myös vaikutusten kannalta keskeisiä suunnitelman osakokonaisuuksia. Vaihtoehtotarkastelu tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi ja teemaryhmät voivat valita sen pohjalta toimenpiteitä jatkovalmisteluun.

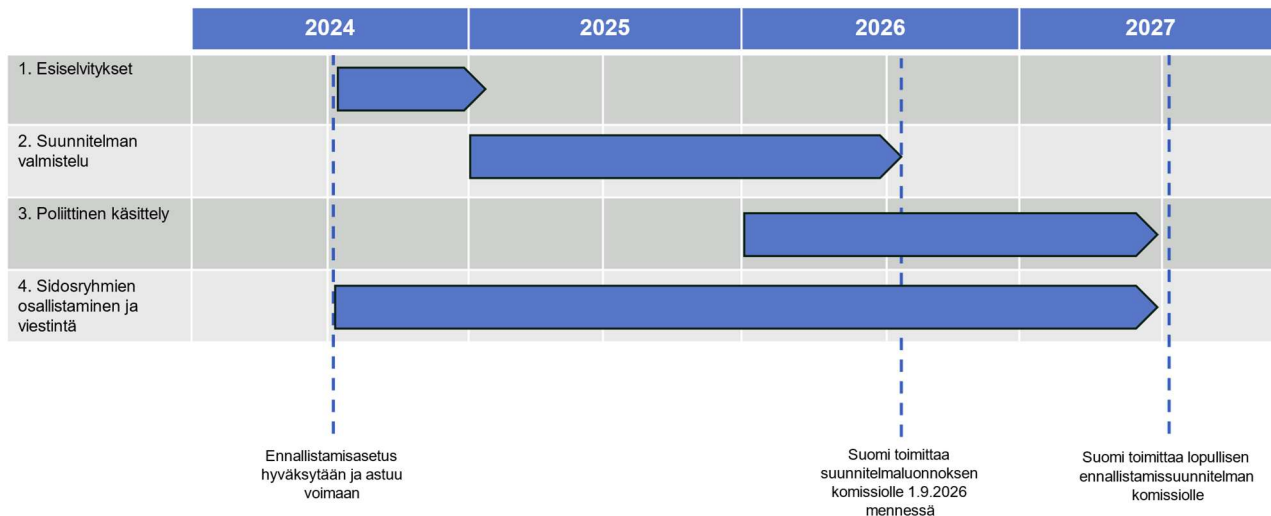
Arviointi ja sen tulokset kuvataan ympäristöselostuksessa, jossa valittujen toimenpidevaihtoehtojen vaikutusten arviointia hyödynnetään arvioitaessa koko suunnitelmaluonnoksen vaikutuksia.

3.3. Ennallistamissuunnitelman valmistelun ja ympäristöarvioinnin vaiheet

Luonnoksen kansalliseksi ennallistamissuunnitelmaksi on määrä valmistua kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta. Suomella on elokuuhun 2026 asti aikaa valmistella oma ennallistamissuunnitelmansa esitettäväksi EU-komissiolle. Komissiolla on sen jälkeen kuusi kuukautta aikaa kommentoida suunnitelmaa, minkä jälkeen jäsenvaltioiden tulee seuraavan kuuden kuukauden aikana ottaa huomioon komission esittämät näkökannat ja viimeistellä kansallinen suunnitelmansa. Suunnitelman on siis määrä olla viimeisteltynä viimeistään elokuun loppuun 2027 mennessä. Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu etenee vaiheittain ennallistamisasetuksessa säädettyjen määräaikojen mukaisesti.

Ennallistamissuunnitelman laatiminen voidaan jakaa yleispiirteisesti neljään rinnakkaiseen vaiheeseen (kuva 2) seuraavasti:

- 1) esiselvitysten laatiminen,
- 2) suunnitelman valmistelu (sisältää ympäristöarvioinnin toteutuksen),
- 3) poliittinen käsittely ja
- 4) jatkuva sidosryhmien osallistaminen ja viestintä.

Kuva 2. Kansallisen ennallistamissuunnitelman vaiheistus ja aikataulu

Ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointi toteutetaan yhtäaikaaisesti toimenpiteiden suunnittelun ja valinnan kanssa. Valittavien toimenpiteiden vaikutuksia arvioidaan teemaryhmissä Suomen ympäristökeskuksen ohjeistuksella.

Ympäristöarviointi rakentuu viidestä päävaiheesta, joiden toteuttaminen nivoutuu osaksi ennallistamissuunnitelman muuta valmistelua ja aikataulua. Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarvioinnin vaiheet on kuvattu tiiviisti alla ja niiden aikataulutus esitetään pääpiirteissään kuvassa 5.

1. vaihe: Ympäristöarvioinnin suunnittelu sekä ennallistamissuunnitelman ympäristöselostuksen valmistelusta tiedottaminen ja kuuleminen

Ensimmäisessä vaiheessa kootaan monipuolinen ja tuore tietopohja arvioinnin suorittamista varten eri lähteitä hyödyntäen. Teemaryhmät tuottavat tiedot luontotyyppien nykytilasta ja kehityssuunnasta asiantuntijatietoon ja taustaselvityksiin perustuen. Syke puolestaan kokoaa SOVA-lainsäädännössä tarkoitetun ympäristön nykytilan kuvauksen teemaryhmien tuottaman tiedon pohjalta sekä kehittää arviointilomakkeen, jonka avulla teemaryhmät arvioivat ennallistamissuunnitelman toimenpiteiden vaikutuksia. Lisäksi Syke valmistelee ja suunnittelee toimenpiteiden vaihtoehtotarkastelua. Ympäristöarvioinnista vastaavat Syken asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan ennallistamissuunnitelman valmisteluun liittyviin kokouksiin ja tilaisuuksiin sekä teemaryhmien tapaamisiin.

Syke järjesti 5.3.2025 teemaryhmien edustajille työpajan (webinaarina), jossa osallistujat testasivat ja arvioivat toimenpiteiden vaikutusten arviointiin tarkoitettua arviointilomaketta ja sen soveltuvuutta teemaryhmien työskentelyyn. Webinaarista saatua palautetta hyödynnetään lopullisen arviointilomakkeen suunnittelussa. Arviointilomaketta koskevan palautteen lisäksi webinaarin tavoitteena oli kiinnittää teemaryhmien huomio ympäristöarvioinnissa huomioitaviin ennallistamissuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden ympäristövaikutuksiin laajasti.

Ennallistamissuunnitelman ympäristöselostuksen valmistelusta tiedottaminen ja kuuleminen sekä kuulemiseen liittyvän palautteen huomiointi ovat oleellinen osa ensimmäistä vaihetta. SOVA-lain mukaisesti yleisölle tulee antaa ympäristöarvioinnin alkuvaiheessa mahdollisuus saada tietoja suunnitelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta suunnitelmasta

mielipiteensä. Samalla viranomaisia kuullaan ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta (SOVA-asetus 5 §). Yleisöllä ja viranomaisilla on mahdollisuus esittää mielipiteitä ja lausuntoja kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskevasta arviointisuunnitelmasta lausuntopalvelussa (lausuntopalvelu.fi). Lausuntojen antamiselle varataan aikaa vähintään 30 päivää SOVA-lain 8 §:n mukaisesti. Lausuntokierroksen palaute huomioidaan ympäristöarvioinnissa mahdollisuuksien mukaan.

2. vaihe: Ympäristövaikutusten tunnistaminen ja arviointi teemaryhmissä

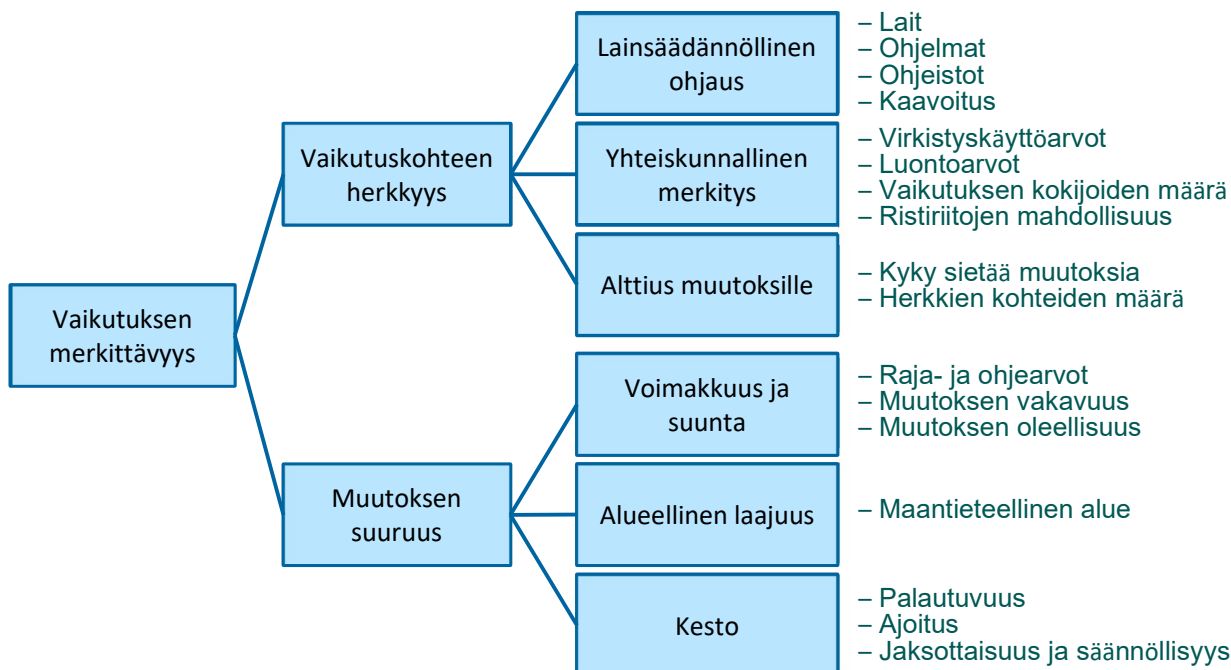
Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointi toteutetaan siten, että siihen liittyvien toimenpiteiden ympäristövaikutusten ennakoarviointi on vahvasti mukana jo suunnitelman suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa. Syke ja ennallistamissuunnitelman valmistelusta vastaavat teemaryhmät pyrkivät tekemään tiivistä yhteistyötä oikea-aikaisen ja tehokkaan arvioinnin takaamiseksi.

Arvioinnin toisessa vaiheessa teemaryhmät tunnistavat ennallistamisasetuksen tavoitteiden edellyttämien toimenpiteiden vaikutukset ja arvioivat vaikutusten merkittävyyttä Syken tuottaman arviointilomakkeen avulla. Arviointilomakkeen avulla voidaan myös tunnistaa se, missä määrin toimenpiteitä toteutetaan jo osana luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tähtääviä ohjelmia (esim. Helmi-, METSO-, NOUSU- ja Ahti-ohjelmat). Arviointilomakkeen avulla teemaryhmät kuvaavat vaikutusten suuruusluokkaa ja merkittävyyttä, kohdentumista SOVA-lainsäädännössä määriteltuihin tekijöihin, kestoja sekä epävarmuuksia ja herkkyyksiä. Lisäksi teemaryhmät pyrkivät arviointilomakkeen avulla tunnistamaan mahdollisiin merkittäviin haittavaikutuksiin liittyvät lieventämistoimenpiteet.

Käytännössä arviointilomakkeen täyttäminen tapahtuu verkkopohjaisella lomakkeella, johon teemaryhmät syöttävät arvionsa vaikutuksista. Arviointilomakkeen täytön helpottamiseksi teemaryhmille laaditaan yhtenäinen ohjeistus. Teemaryhmät arvioivat vaikutusten suuntaa ja suuruusluokkaa ympäristötekijä ja -osatekijäkohtaisesti. Mikäli jollain toimenpiteellä arvioidaan olevan sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia, lomakkeen täyttäjä voi valita useita suuruusluokkia ja kirjata, mitkä ovat positiivisia ja mitkä negatiivisia vaikutuksia.

Osana vaikutusten arviointia teemaryhmät tarkastelevat toimenpiteille tai toimenpiteiden osakokonaisuuksille määriteltäviä vaihtoehtoja ja vertailevat niiden vaikutuksia. Vaiheeseen kuuluu lisäksi arvioinnin tueksi järjestettävien haastattelujen/asiantuntijatilaisuuksien suunnittelu ja toteutus sekä osallistuminen tarpeen mukaan ennallistamissuunnitelman valmistelua koskeviin kokouksiin ja tilaisuuksiin.

Syke kokoaa teemaryhmien tunnistamat ja arvioimat vaikutukset ja koostaa yhtenäisen arvion Marttusen ym. (2015) kehittämään vaikutusten merkittävyyden arviointikehikkoon (kuva 4) pohjautuen. Arviossa tarkastellaan kuvan 4 arviointikehikon mukaisesti ensin alueen tai kohteen herkkyyttä vaikutukselle (esim. melu, maisema, veden laatu) nykytilassa. Sen jälkeen arvioidaan toimenpiteen aiheuttamaan muutoksen suuruus. Näiden perusteella muodostetaan arvio kunkin vaikutuksen merkittävyydestä. Sekä kohteen herkkyyden että muutoksen suuruuden arviointi tehdään järjestelmällisesti tarkastelemalla niiden osatekijöitä. Arvioinnissa tarkastellaan toimenpiteiden aiheuttamien muutosten mahdollisia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia.

Kuva 3. Vaikutusten merkittävyyden arviointikehikko (Marttunen ym. 2015)

3. vaihe: Ympäristöselostuksen laatiminen

Syke kokoaa SOVA-lainsäädännön mukaisen ympäristöselostuksen. Ympäristöselostuksessa kuvataan toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin tulokset ja tiedot siitä, miten arviointi toteutettiin. Lisäksi ympäristöselostuksessa otetaan kantaan siihen, miten ennallistamissuunnitelman toteuttaminen vaikuttaisi Suomen ympäristön tilaan arvioitujen tekijöiden osalta ja esitetään suosituksia ennallistamissuunnitelman toteutuksesta ja seurannasta. Ympäristöselostuksen suunniteltu sisältö kuvataan tiiviisti luvussa 3.4.

4. vaihe: Kuuleminen ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta

Ennallistamissuunnitelmaluonnos ja ympäristöarvioinnista laadittu ympäristöselostus asetetaan kuultavaksi. Kuulemisen avulla suunnitelmaa laativa viranomais tarjoo yleisölle ja viranomaisille mahdollisuuden kommentoida suunnitelmaluonnosta, siihen valikoituneita toimenpiteitä ja niistä tehtyä ympäristöarviointia. Ympäristöselostus tukee viranomaisia ja yleisöä kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen arvioinnissa ja auttaa suunnitelmaluonnoksen jatkovalmistelussa kohti valmista suunnitelmaa. Ennallistamissuunnitelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta kuullaan yleisöä ja viranomaisia sekä tarvittaessa ympäristövaikutusten kohteena olevia valtioita keväällä 2026. Yleisöllä ja viranomaisilla on mahdollisuus esittää mielipiteitä ja lausuntoja kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta ja ympäristöselosteesta lausuntopalvelussa (lausuntopalvelu.fi). Lausuntojen antamiselle varataan aikaa vähintään 30 päivää SOVA-lain 9 §:n mukaisesti.

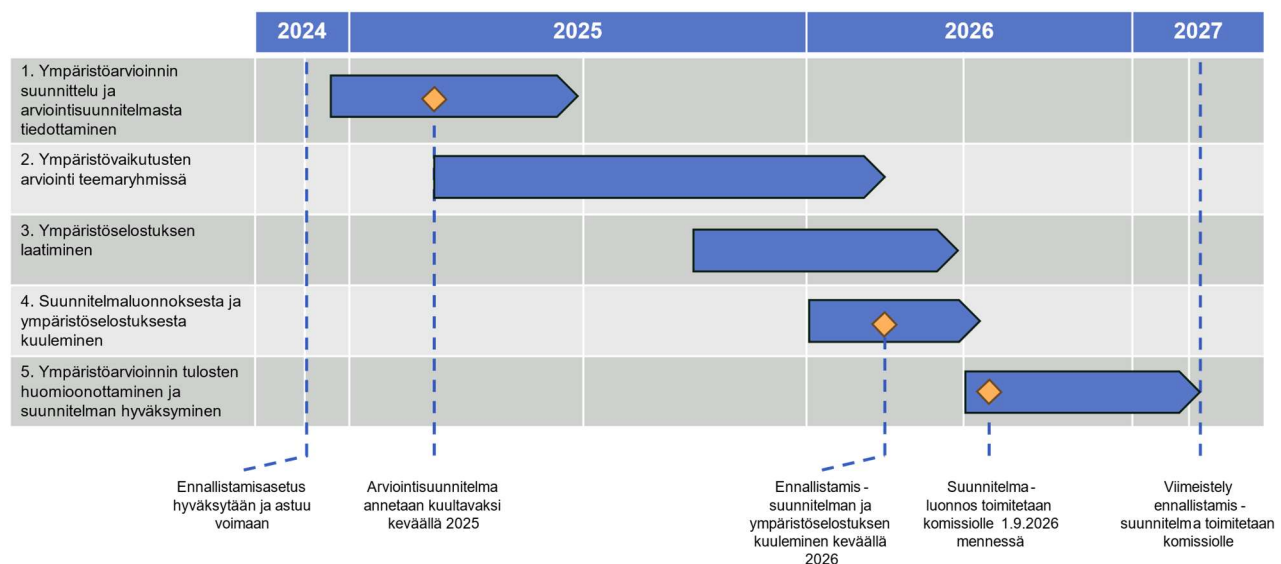
5. vaihe: Ympäristöarvioinnin tulosten huomioon ottaminen, kansallisen ennallistamissuunnitelman hyväksyminen ja siitä tiedottaminen

Vaiheessa 4 kuvatun kuulemisen tulokset otetaan huomioon kansallisen ennallistamissuunnitelman luonnoksen ja sitä koskevan ympäristöselostuksen viimeistelyssä. Valtioneuvosto päättää ennallistamissuunnitelman luonnoksesta, joka toimitetaan EU:n komissiolle 1.9.2026 mennessä.

Tämän jälkeen komissiolla on kuusi kuukautta aikaa kommentoida suunnitelmaluonnosta. Kansallinen ennallistamissuunnitelma viimeistellään ja hyväksytään komission huomioiden perusteella syksyn 2027 aikana. Ennallistamissuunnitelmaa koskevaa ympäristöselostetta saattaa olla aiheellista päivittää komission kommenttien perusteella tehdyn viimeistelyn jälkeen, mikäli lopullinen kansallinen ennallistamissuunnitelma poikkeaisi oleellisesti suunnitelmaluonnoksesta.

Kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta tai sen hyväksymistä koskevasta päätöksestä tulee käydä ilmi se, miten ympäristöarvioinnin tulokset ja valmistelun aikana saadut lausunnot on otettu huomioon ja miten ne ovat vaikuttaneet kansallisen ennallistamissuunnitelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan. Lisäksi ennallistamissuunnitelmassa tulee esittää selvitys SOVA-lain 12 §:ssä tarkoitetusta seurannasta.

Kun kansallinen ennallistamissuunnitelma tai sitä koskeva päätös on hyväksytty, suunnitelma annetaan tiedoksi julkisella kuulutuksella siten, kun SOVA-lain 11 §:ssä ja hallintolaissa (434/2003) säädetään. Kansallinen ennallistamissuunnitelma julkaistaan sähköisesti.

Kuva 4. Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarvioinnin vaiheistus ja aikataulu

3.4. Suunnitelma ympäristöselostuksen sisällöstä

Ympäristöarvioinnin tulosten pohjalta laaditaan ympäristöselostus, jonka sisällysluettelo mukailee SOVA-asetuksen 4 §:ssä mainittuja asioita, jotka asetuksen mukaan tulee esittää selostuksessa. Ympäristöselostus tulee koostumaan seuraavista osista:

Yleistajuinen yhteenveto

Yhteenvedossa kuvataan ympäristöarviointi pääpiirteissään ja esitetään tiivistetysti ympäristöarvioinnin tulokset. Erityisesti keskitytään kuvaamaan suunnitelmaluonnoksen todennäköisesti merkittävät vaikutukset sekä myös suunnitelman eri osien/toimenpiteiden yhteisvaikutuksia.

Ennallistamissuunnitelman sisältö sekä suhde muihin suunnitelmiin

Tässä luvussa kuvataan ennallistamissuunnitelman pääasiallinen sisältö ja sen tavoitteet sekä ennallistamissuunnitelman suhde muihin luonnon monimuotoisuuteen ja ennallistamiseen liittyviin suunnitteilla ja jo olemassa oleviin ohjelmiin. Lisäksi kuvataan kansainvälisesti, Euroopan unionissa tai kansallisesti vahvistetut suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristönsuojelutavoitteet ja tapa, jolla mainitut tavoitteet ja ympäristönäkökohdat on otettu valmistelussa huomioon.

Ympäristöarvioinnin toteutus ja arvioitavat vaihtoehdot

Tässä luvussa kuvataan kansallisen ennallistamisohjelman suunnittelu- ja arviointiprosessi sekä yleisön osallistumisen ja viranomaisyhteistyön toteuttaminen. Lisäksi kuvataan arvioitavien toimenpidevaihtoehtojen valintaprosessi ja se, miten niiden arviointi on suoritettu, mukaan lukien arvioinnin periaatteet, työtavat ja menetelmät, sekä ympäristöarvioinnin toteutuksen arviointi.

Ympäristön tila ja ympäristötavoitteet

Tässä luvussa kuvataan ympäristön nykytila ja sen todennäköinen kehitys, jos ennallistamissuunnitelmaa ei toteuteta. Lisäksi kuvataan ympäristön ominaispiirteet sellaisilla alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia ja suunnitelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat.

Ennallistamissuunnitelman ympäristövaikutukset

Tässä luvussa kuvataan suunnitelmaluonnoksen työstön yhteydessä tehdyn arvioinnin keskeiset tulokset ja perustelut arvioille. Arviointi tehdään SOVA-lain mukaisista ympäristövaikutuksista, minkä lisäksi valmistelussa arvioidaan taloudellisia vaikutuksia. SOVA-lain mukaiset ympäristövaikutukset ja muut vaikutukset raportoidaan ympäristöselostuksessa, mutta ne erotetaan raportoinnissa toisistaan.

Tulokset sisältävät arviot suunnitelmassa ehdotettujen toimenpiteiden lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvistä ja/tai tilapäisistä (sekä myönteisistä että kielteisistä) vaikutuksista mukaan lukien arviot toimenpiteiden yhteisvaikutuksista sekä näiden merkittävyydestä. Lisäksi kuvataan todennäköisesti merkittävät välilliset ja kertyvät vaikutukset.

Mahdollisten vaikutusten lieventämis- ja seurantatoimet

Tässä luvussa kuvataan suunnitellut toimenpiteet, joilla aiotaan ehkäistä, vähentää tai poistaa mahdollisimman kattavasti suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta ympäristölle aiheutuvat merkittävät

haitalliset vaikutukset. Lisäksi kuvataan ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 12 §:n mukaiset suunnitellut seuranta-toimenpiteet.